

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

з трудового навчання для учнів 5–9 класів: стан та перспективи вдосконалення. *Трудове навчання*. 2018. № 15 (195). URL: journal.osnova.com.ua/article

5. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. Ч. II. Загальні засади методики трудового навчання. С. 4.

6. Хоменко І.В., Алексюк І.А. Основи логіки: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Золоті ворота, 1996. С. 62–82.

REFERENCES

1. Honcharenko, S.U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, p. 264. [in Ukrainian].

2. Zherebkin, V.Ie. (1998). *Lohika* [Logic]. The textbook for lawyers universities and faculties 2nd ed., stereotype. Khar-kiv, pp. 24–62. [in Ukrainian].

3. Orendarchuk, H.O. (2001). *Lohika* [Logic]. A guide for university students. Ternopil. pp. 19–36. [in Ukrainian].

4. Tereshchuk, A.I. (2018). Onovlenyi zmist navchalnoi prohramy z trudovoho navchannia dlia uchniv 5–9 klasiv: stan ta perspektyvy vdoskonalennia [The updated content of the work training curriculum for students of grades 5–9: status and prospects for improvement]. *Work training*. No. 15 (195). Available at: journal.osnova.com.ua/article [in Ukrainian].

5. Tkhorzhevskiy, D.O. (2000). *Metodyka trudovoho ta profesiinoho navchannia* [Methodology of labor and professional training]. Part. II. *General principles of work training methods*. Kyiv. p. 4. [in Ukrainian].

6. Khomenko, I.V. & Aleksiuk, I.A. (1996). *Osnovy lohiky* [Basics of logic]. The textbook for university students. Kyiv, pp. 62–82. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.06.2023

УДК 378.042

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287934>

Ольга Чемерис, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри алгебри та геометрії

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Іванна Кулик, кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Євген Прокоф'єв, доцент, старший викладач кафедри психології і педагогіки
Національного університету фізичного виховання і спорту України

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті проведено аналіз розробленості феномена індивідуалізації навчання в психолого-педагогічній літературі та його змістового навантаження; з'ясовано роль самостійної роботи студентів у процесі професійної підготовки. Обґрунтовано роль, основні завдання і функції тьюторського супроводу в індивідуалізації самостійної роботи студентів. Проаналізовано основні форми тьюторського супроводу – індивідуальні та групові тьюторіали, тьюторські консультації; представлено триетапну модель реалізації групового тьюторіалу як ефективного засобу індивідуалізації навчання студентів.

Ключові слова: професійна підготовка; індивідуалізація навчання; самостійна робота студентів; тьюторський супровід; індивідуальні та групові тьюторіали.

Літ. 11.

Olha Chemerys, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Algebra and Geometry Department,
Zhytomyr Ivan Franko State University

Ivanna Kulyk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Social Pedagogy and Social Work Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Yevhen Prokofiev, Associate Professor, Senior Lecturer of the
Psychology and Pedagogy Department,
National University of Physical Education and Sports of Ukraine

INDIVIDUALIZATION OF EDUCATION IN HIGH SCHOOLS AS A NECESSARY CONDITION FOR IMPROVING THE QUALITY OF VOCATIONAL TRAINING

The article analyzes the development of the phenomenon of individualization of learning in psychological and pedagogical literature and its content load; the role of independent work of students in the process of professional training has been clarified. It has been proven that the modern educational paradigm necessitates the training of a competent specialist capable of performing professional activities at a high level, independently and creatively.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

It is emphasized that the use of independent work in the educational process of higher education encourages students to be active, responsible, organized and use their creative abilities, which are necessary attributes of the life and professional position of a future specialist. Also considered are the peculiarities of the organization of independent work of students taking into account modern requirements and conditions of learning as an integral component of the system of the educational environment.

Emphasis is placed on the need for individualization of the educational process, which contributes to the active involvement of each student in his studies according to his needs and capabilities. The article examines the experience of implementing the technology of individualization of education. The technology of individualization is understood as the organization of the educational process based on the use of personal-oriented methods and tools, where the main factor is the focus on an individual approach to students.

The article presents the fundamental principles of the technology of individualization of education: freedom to choose an individual learning trajectory and freedom of self-expression. Among the main ones advantages are highlighted: adaptability; dynamism and flexibility of training; increasing the level of motivation; development of creative abilities. Tutor support (individual and group tutorials, tutor consultations) is considered as the main means of implementing the technology of individualization of learning.

A three-stage model of group tutorial implementation as an effective means of individualizing student learning is presented.

Keywords: professional training; individualization of learning; independent work of students; tutor support; individual and group tutorials.

Постановка проблеми. Із запровадженням освітніх стандартів нового покоління, особливістю яких є компетентнісна спрямованість, студентоцентрирована орієнтація освітніх програм, посилюється принцип варіативності, відкритості, індивідуалізації та практичної спрямованості навчання у ЗВО. Зміни у характері сучасної освіти, у її цілях, змісті, перехід від режиму функціонування до режиму розвитку і саморозвитку засвідчують необхідність звернення до проблеми індивідуалізації навчання, стимулювання особистісного потенціалу студента, розвиток його творчої ініціативності, мобільності, самостійності в умовах багаторівневої професійної підготовки.

Головною метою застосування технології індивідуалізації навчання стає не тільки формування високого рівня знань, а й компетентності, розвиток механізмів самонавчання й особистісного саморозвитку для комфортної подальшої адаптації фахівця у професійному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема індивідуалізації навчання знайшла відображення у педагогічній спадщині Ф. Дістервега, Я.А. Коменського, Й. Песталоцці.

Серед сучасних науковців різні аспекти проблеми індивідуалізації навчання досліджують О. Бударний, В. Володько, А. Границька, В. Крутецький, Г. Кумаріна, З. Онишків, П. Сікорський, І. Унт, А. Хуторський, І. Якиманська та інші.

Перспективи індивідуалізації освіти шляхом персоналізації навчання досліджував В. Беспалько.

Як навчання, що відбувається за певною моделлю конкретного здобувача освіти, з можливістю уточнення і корекції, трактує індивідуалізоване навчання у середній і вищій школі Ю. Машбиць.

У взаємозв'язку з процесом диференціації самостійної роботи на різних рівнях та за спеціальними завданнями розглядають індивідуалізацію навчання О. Корсакова, І. Огороднікова та М. Фіцула.

Педагогічні технології підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів є предметом наукових розвідок В. Єремєєва.

Дослідження І. Шайдур, І. Шимко розкривають проблематику реалізації індивідуального підходу в організації самостійної роботи студентів.

Водночас проблема форм реалізації ідеї індивідуалізації навчання у ЗВО висвітлена у науковій літературі недостатньо.

Метою статті є вивчення розробленості феномена індивідуалізації навчання у психолого-педагогічній літературі, представлення змістового навантаження означеного поняття; аналіз ролі тьюторського супроводу в індивідуалізації самостійної роботи студентів.

Виклад основного матеріалу. У педагогічному словнику С. Гончаренка поняття “індивідуалізація навчання” трактується як така організація навчального процесу, за якої вибір засобів, заходів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності навчання. В “Енциклопедії освіти” – як “планування та здійснення навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів” [5, 332].

Низка науковців стверджують, що індивідуалізоване навчання базується на індивідуальному підході, який, як зазначає Г. Коберник, обумовлюється індивідуальними особливостями учнів [6].

Т. Годованюк додає, що “індивідуалізація – це система засобів і прийомів будь-якої природи, яка створюється для забезпечення реалізації індивідуального підходу до навчання, а індивідуалізоване навчання – це навчання, побудоване на засадах доцільної індивідуалізації” [3, 14]. Науковець наголошує, що саме індивідуальні особливості студентів відіграють важливу роль у процесі проектування освітнього процесу.

Науково обґрунтованою і близькою до наведеної, є, на нашу думку, позиція Г. П'ятакова та Н. Заячківської, які розуміють технологію індивідуалізованого навчання як технологію проектування педагогічної

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

діяльності на основі індивідуальних якостей суб'єкта (інтересів, потреб, здібностей, інтелекту тощо) [8].

Як “метатехнологію” розглядає індивідуалізацію навчання О. Пехота [9].

Цілісною системою індивідуалізації навчальної діяльності, притаманною всім етапам навчальної діяльності (на рівні потенційних можливостей з урахуванням мети навчання) розглядає індивідуалізацію навчання А. Кірсанов.

Своєю чергою, В. Володько індивідуалізацію навчання розуміє як особливий принцип побудови системи відносин учня з учителем, у якій враховуються і розвиваються індивідуальні особливості кожного учасника освітньої взаємодії [1, 21–23]. Науковець вважає, що “індивідуалізацію навчання можна об'єднати в два основних напрями та кілька підходів: конструювання навчального змісту, що дає змогу вибрати індивідуально значущі для професійного становлення програми підготовки і забезпечити її засвоєння індивідуальними темпами (модульне навчання; програмоване навчання; індивідуальне настановне навчання; навчання відповідно до потреб; альтернативне навчання); спільна наукова робота; навчання на робочих місцях чи навчання на відстані; тьюторіал” [2, 93].

Відзначимо, що викладена ученим наприкінці 90-х рр. ХХ ст. думка є актуальною сьогодні, в умовах змішаного навчання, в умовах збільшення частки самостійної роботи в навчальних планах підготовки студентів за різними спеціальностями, коли все більшого значення набуває технологія тьюторського супроводу в освіті.

Самостійна робота – обов'язкова складова навчальної діяльності сучасного студента, без якої повноцінне становлення майбутнього фахівця є неможливим, оскільки ключове завдання професійної підготовки – формування творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти та інноваційної діяльності в умовах динамічних змін у соціально-економічному розвитку суспільства.

У розумінні сутності “самостійної роботи” ми поділяємо думку О. Михайленко, яка трактує її “як спеціально організовану навчально-пізнавальну діяльність студентів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, спрямовану на виконання навчально-професійних завдань і формування самостійності, активності та творчих здібностей особистості” [7, 66].

Доцільно відзначити, що самостійна робота є не просто важливою складовою освітнього процесу, а виступає його основою, оскільки лише самостійно здобуті знання стають основою успішної подальшої навчальної діяльності і професійної самореалізації особистості. Відтак вища школа змінює “знанцеву” парадигму навчання на компетентнісну і поступово переорієнтовується від “передачі знань” студентам до управління їхньою самостійною навчально-пізнавальною діяльністю.

Аналіз наукової літератури дав підставу виділити основні умови продуктивної організації самостійної роботи студентів:

– психологічна зумовленість (умови результативності самостійної роботи залежать від взаємовідносин між викладачами та студентами в освітньому процесі; від рівня складності завдань для самостійної роботи; від ступеня включеності студентів до навчально-професійної діяльності);

– професійна спрямованість самостійної роботи (причому глибина профілювання тих чи тих дисциплін має враховувати психологічні закономірності багаторівневого поділу майбутніх професіоналів на бакалаврів, спеціалістів, магістрів);

– врахування обмеженого бюджету часу студента;

– індивідуалізація самостійної роботи.

Реалізувати всі ці умови у ЗВО можливо за допомогою технології тьюторського супроводу, позаяк форма навчання як нагальна необхідність входить у реальну дійсність вітчизняної освіти.

Теоретичні основи тьюторської діяльності, досвід тьюторства й особливості тьюторського супроводу розкриті у наукових працях Н. Дем'яненко, Л. Малиновської, В. Стеценка, Н. Рибалкіної, Т. Швець та ін.

Зокрема, Н. Дем'яненко переконана, що тьютор педагогічної освіти – це суб'єкт, що супроводжує освітньо-професійний розвиток студентів, несе відповідальність не лише за рівень їх знань, а й за формування самобутньої особистості майбутнього вчителя, його педагогічної компетентності й соціально-психологічної зрілості [4].

У працях J. Richards тьютор трактується як той, хто розробляє зміст дидактичних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей студентів; організовує їхню навчальну діяльність щодо засвоєння дидактичного матеріалу; консультує з питань виконання дидактичних завдань; координує самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів; здійснює моніторинг виконання завдань (зворотний зв'язок); аналізує й оцінює стан виконання навчальних завдань, проєктів; забезпечує суб'єктно-суб'єктні взаємини у процесі дистанційного навчання між викладачем і студентами [11].

Виконання викладачами тьюторських функцій ми бачимо, з одного боку, як надання допомоги студенту в усвідомленій навчально-професійній діяльності, а з іншого – як обговорення проблем і труднощів, які виникають у навчанні. А також як створення умов для індивідуалізації освітнього процесу і допомоги студентам у побудові індивідуального освітнього маршруту.

Під тьюторським супроводом майбутнього спеціаліста в освітньому середовищі ЗВО Т. Ковальова вбачає метод, що забезпечує створення комплексу умов для прийняття суб'єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях вибору. Нами ж розу-

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

міється тривала робота тьютора, який є одночасно організатором, партнером, консультантом і наставником студента з метою надання допомоги у самореалізації в різних мікросередовищах ЗВО. Відтак, тьютор здійснює супровід кожного студента у процесі формування ним індивідуальної освітньої програми як можливості самостійного конструювання освітнього руху. Завдяки здійсненню тьюторських функцій стає можливим моніторинг динаміки процесу становлення усвідомленої навчально-професійної позиції кожного студента, його освітніх результатів.

Зміст тьюторського супроводу включає організовану взаємодію суб'єктів освітнього процесу, спрямовану, з одного боку, на ініціювання руху студентів до професії, вибору та побудови ними власного професійного маршруту, а з іншого – на розв'язання поточних питань індивідуальної освітньої траєкторії.

Відповідно основними завданнями тьюторського супроводу можна вважати:

- ініціювання проявів індивідуальних інтересів та потреб студентів;
- створення ресурсного поля для дослідницької діяльності;
- сприяння проектуванню та реалізації індивідуальних маршрутів в освітньому просторі університету;
- спонукання студентів до змістовної та продуктивної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу;
- сприяння розвитку рефлексивної позиції щодо набутого дослідницького досвіду.

Простір тьюторської діяльності можна зобразити у вигляді трьох векторів: освітнього, соціокультурного, особистісного.

Освітній передбачає роботу з освітніми пропозиціями, пов'язаними з інфраструктурою ЗВО, розширенням особистої “освітньої географії” тьюторанта (спецкурси, тренінги, наукові гуртки, відкриті семінари, науково-практичні конференції та ін.). Основна функція тьютора при цьому – вибудувати суб'єктну позицію тьюторанта, вивести його на модель конструювання знань.

Соціокультурний вектор фіксує просування студента в межах сфери професійної діяльності за допомогою зовнішніх консультантів (інших викладачів, фахівців у цій предметній або професійній галузі, експертів тощо).

Особистісний вектор забезпечує реалізацію власної індивідуальної освітньої програми: кожен студент повинен розуміти, які вимоги висуваються саме до нього; на розвиток яких особистісних та професійно значущих якостей йому варто звернути увагу.

Робота тьютора у кожному напрямку вибудовується здебільшого ситуативно і спрямовується на ресурсне забезпечення самостійності студента. Проте

взаємодія тьютора і тьюторанта організовується на основі індивідуального навчального плану чи індивідуальної освітньої програми за допомогою використання індивідуальних і групових тьюторіалів [10].

Індивідуальні тьюторіали є індивідуальною організаційною формою тьюторського супроводу (обговорення з тьютором значущих питань, пов'язаних з особистісним саморозвитком та навчально-професійною самореалізацією студента). Індивідуальні тьюторіали дозволяють організувати процес супроводу навчально-професійної самореалізації цілеспрямовано, ефективно підвищити активність кожного тьюторанта з урахуванням особливостей його професійної спрямованості та мотивації.

Модель групового тьюторингу (групові тьюторіали) спрямована на задоволення індивідуальних потреб студентів у групі. Такі тьюторіали проводяться під час семінарських занять.

Включення студентів групи до самостійної роботи здійснюється поетапно.

Перший етап покликаний сприяти формуванню позитивної мотивації до самостійної роботи. Тьюторський супровід на ньому полягає у створенні умов для самовизначення студентів щодо значущості навчального матеріалу курсу, їх включенні у процес цілепокладання.

Завданнями цього етапу є: забезпечення правильного розуміння сутності умінь самоосвіти; розкриття прийомів самоосвіти. Зміст діяльності педагога передбачає: ознайомлення студентів зі зразками самостійної роботи, загальними підходами до її організації; розвиток відповідних умінь щодо її виконання.

На цьому етапі студентам рекомендується виконання завдань, спрямованих на пошук, обробку інформації та обмін інформацією (написання резюме, складання плану, тез, анотацій, бібліографічного списку використаних джерел; систематизованої картотеки прочитаних книг), виконання тестових завдань.

Другий етап передбачає безпосереднє формування вмінь самостійної роботи і спрямований на мобілізацію й активізацію внутрішніх резервів студентів, максимальне занурення їх у роботу з інформацією, свідоме та цілеспрямоване вилучення і генерування суб'єктивно нових знань. На цьому етапі студентам пропонуються завдання з виділення і обґрунтування основних понять курсу, складання нових смислових суджень, висновків.

З цією метою студент може: підготувати повідомлення, доповідь, реферат, виступ на науково-практичній конференції; розробити проєкт; виступити в ролі консультанта чи помічника викладача під час семінарського заняття; написати рецензію на студентську роботу тощо.

Третій етап – вдосконалення умінь самостійної роботи за рахунок оволодіння творчою рефлексив-

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ У ЗВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

ною діяльністю. Дослідження учених дають підставу зробити висновок, що систематичний “вихід” студентів до рефлексивної позиції уможливило простежити динаміку особистісного розвитку, суттєво впливає на розвиток самоосвітньої діяльності. Крім того, рефлексія допомагає студентові усвідомити свою індивідуальність, унікальність та призначення, яке виявляється в аналізі його предметної діяльності та її продуктів.

У межах цього етапу при підготовці до семінарів студентам пропонуються такі завдання: підготовка рефератів на задану тему; підготовка плану та тексту лекції; аналіз професійних телепередач, матеріалів наукових та періодичних видань.

Під час семінарів студенти працюють з кейсами, частково чи повністю самостійно виконують навчально-професійні завдання. Надалі можуть пропонуватися завдання з використанням мережі Інтернет: обговорення лекції; спілкування у синхронній телеконференції (чаті) зі спеціалістами-ментором, з викладачами інших ЗВО, які вивчають певну проблему; консультації із фахівцями тощо.

При реалізації запропонованих етапів організації самостійної роботи необхідно враховувати, що мета кожного етапу досягається студентами не одночасно. Тому необхідно з кожним здобувачем освіти проектувати створення навчального портфоліо – індивідуальної добірки досягнень за курс, що оцінюється з погляду витраченої ним праці, ступеня засвоєння навчальної програми, позитивних особистісних змін.

Мета створення портфоліо студентом – відслідковування індивідуального прогресу у навчанні. Вид, форму, зміст та складність завдань самостійної роботи він вибирає самостійно із рекомендованих викладачем. А це, своєю чергою, забезпечує максимально індивідуалізоване конструювання тьюторантом власної архітектури організації навчальної діяльності із постійним тьюторським консультуванням з навчальних і наукових проблем, обговоренням альтернативних проблемних питань, інформаційно-аналітичним супроводом окремих етапів діяльності, проектуванням індивідуального маршруту, тренінгами самоврядування тощо.

При цьому індивідуалізація освітнього процесу здійснюється за рахунок організації самостійного вибору студентом напряму дослідження, самостійного визначення тем, форм та методів роботи. Цей вибір оформляється як індивідуальна дослідницька освітня програма, що створюється з урахуванням ресурсного поля закладу освіти.

Висновки. Отже, тьюторський супровід навчально-професійної самореалізації майбутнього фахівця в освітньому середовищі ЗВО розглядається нами як системоутворювальний чинник його професійної підготовки, що забезпечує практичну реалізацію ідеї індивідуалізації навчання шляхом формування

індивідуальної освітньої програми навчання студента, розвитку необхідних професійних компетенцій.

Застосування технології індивідуалізації засноване на індивідуальній консультативній роботі викладача зі студентами у площині індивідуальних моделей навчання, які вибудовуються з урахуванням особистісних потреб студентів у розвитку, навчанні, спілкуванні в умовах збільшення питомої ваги самостійної роботи в університетській системі підготовки фахівців. Технологія індивідуалізації навчання дає змогу сформувати компетентного, самостійного та творчого фахівця, готового до виконання на високому рівні різноманітних професійних завдань.

Подальші дослідження планується провести у напрямках вивчення особливостей методичного забезпечення тьюторської діяльності, розробки і впровадження моделі технології формування готовності майбутніх педагогів до тьюторської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Володько В.М. Індивідуалізація і диференціація навчання. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. статей. Ч. 1. Київ, 2000. С. 21–23.
2. Володько В.М., Солдатенков М.М. Індивідуалізація навчання студентів. *Педагогіка і психологія*. 1994. № 3. С. 91–99.
3. Годованюк Т.Л. Індивідуальне навчання у вищій школі: монографія. Київ, Україна: НПУ імені Драгоманова, 2010. 160 с.
4. Дем'яненко Н.М. Історичні витоки і сучасна модифікація тьюторства у вищій школі України. *Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”*. 2007. № 2 (дод. 1). Т. 1. С. 30–33.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Коберник Г.І. Індивідуалізація навчання молодших школярів в умовах розв'язування адаптованих навчальних завдань. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 46. С. 101–105.
7. Михайленко О. Особливості організації самостійної роботи студентів у ВНЗ. *Молодь і ринок*. 2015. № 10 (129). С. 64–68.
8. П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник для студентів та магістрів вищої школи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 55 с.
9. Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / за ред. О.М. Пехоти. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 255 с.
10. Цюпак І.М. Тьюторство як ефективна умова забезпечення якості освіти / *Мат-ли міжнар. наук.-практ. конференції “Цілі сталого розвитку третього тисячоліття: виклики для університетів наук про життя”*. 23–25 травня 2018 року, м. Київ, Україна. Київ, 2018. С. 342–344.
11. Richards J.C. *Professional Development for Language Teachers* Cambridge. Cambridge University Press. 2005. 197 p.

REFERENCES

1. Volodko, V.M. Individualizatsiia i dyferentsiatsiia navchannia [Individualization and differentiation of education].

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ПРОЄКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Problems of modern pedagogical education: coll. of articles. Part. 1. Kyiv, 2000. pp. 21–23. [in Ukrainian].

2. Volodko, V.M. & Soldatenkov, M.M. (1994). Individualizatsiia navchannia studentiv [Individualization of student learning]. *Pedagogy and psychology*. No. 3. pp. 91–99. [in Ukrainian].

3. Hodovaniuk, T.L. (2010). Individualne navchannia u vyshchii shkoli [Individual training in higher education]. Kyiv, 2010. 160 p. [in Ukrainian].

4. Demianenko, N.M. (2007). Istorychni vytoky i suchasna modyfikatsiia tiutorstva u vyshchii shkoli Ukrainy [Historical origins and modern modification of tutoring in higher education in Ukraine]. *Thematic issue "Pedagogy of the higher school: methodology, theory, technologies"*. No. 2 (Appendix 1). Vol. 1. pp. 30–33. [in Ukrainian].

5. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]. Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; (Ed.). V.H. Kremin. Kyiv, 2008. 1040 p. [in Ukrainian].

6. Kobernyk, H.I. (2013). Individualizatsiia navchannia molodshykh shkolariv v umovakh rozviazuvannia adaptovanykh navchalnykh zavdan [Individualization of education of junior high school students in the conditions of solving adapted educational tasks]. *Psychological and pedagogical problems of the village school*. No. 46. pp. 101–105. [in Ukrainian].

7. Mykhailenko, O. (2015). Osoblyvosti orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv u VNZ [Peculiarities of the

organization of independent work of students at universities]. *Youth & market*. No. 10 (129). pp. 64–68. [in Ukrainian].

8. Piatakova, H.P. & Zaiachkivska, N.M. (2003). Suchasni pedahohichni tekhnolohii: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv ta mahistrantiv vyshchoi shkoly [Modern pedagogical technologies: a teaching and methodical guide for students and master's students of higher education]. Lviv, 55 p. [in Ukrainian].

9. Piekhota, O.M., Kiktenko, A.Z. & Liubarska, O.M. et al. (2003). Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]. Education – method. manual. (Ed.). O.M. Piekhota. Kyiv, 255 p. [in Ukrainian].

10. Tsiupak, I.M. (2018). Tiutorstvo yak efektyvna umova zabezpechennia yakosti osvity [Tutoring as an effective condition for ensuring the quality of education]. *Mat-ty mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Tsili staloho rozvytku tretoho tysiacholittia: vyklyky dlia universytetiv nauk pro zhyttia". 23–25 travnia 2018 roku, m. Kyiv, Ukraina – Proceedings of the international scientific and practical conference "Sustainable development goals of the third millennium: challenges for universities of life sciences"*. May 23–25, 2018, Kyiv, Ukraine (pp. 342–344). Kyiv. [in Ukrainian].

11. Richards, J.C. (2005). Professional Development for Language Teachers Cambridge. Cambridge University Press. 197 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 31.05.2023.

УДК 378.011.3-051:373.3]:37.015.31:613/614

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287905>

Наталія Бєляєва, провідний спеціаліст відділу охорони праці
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ПРОЄКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті розглянуто проблему моделювання методичної системи підготовки майбутніх учителів до проєктування та реалізації безпечного освітнього середовища молодших школярів. Виявлено особливості методологічні, функціональні засади, зміст, етапи, методи, форми організації, засоби навчання та педагогічної діагностики сформованості готовності майбутніх учителів до проєктування та реалізації безпечного освітнього середовища молодших школярів в умовах воєнного стану у єдності концептуально-цільового, змістового, процесуального та результативно-діагностувального блоків моделі досліджуваного феномену.

Ключові слова: модель; освітнє середовище; молодші школярі; безпека; воєнний стан.

Рис. 1. Літ. 9.

Nataliya Belyayeva, Leading Specialist of the
Occupational Health and Safety Department of
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

**A MODEL FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE TEACHERS
FOR THE DESIGN AND IMPLEMENTATION OF A SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT
FOR YOUNGER SCHOOL STUDENTS UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF WAR**

The article examines the model of formation of the readiness of future teachers to design and implement a safe educational environment for younger schoolchildren in the conditions of martial law. The analysis of the state of research on the development of methodological support for the readiness of future teachers to design and implement a safe educational environment for junior high school students in the conditions of martial law revealed that this problem remains insufficiently disclosed in scientific and pedagogical practice and requires a qualitative update of approaches to its research. The methodological and functional principles, content, stages, methods, forms of organization, means of teaching and pedagogical diagnostics of the readiness of future teachers to design and implement a safe educational environment for junior high school students in the conditions of